

Varga Ilona

Joka III.

(részletek)

Famunka a romos háznál

Janó többször megtapasztalta, amikor még a kompániával járta az országutakat, hogy amint lesátoroztak valahol, még az értéktelen tárgyakat is féltetni kezdték tőlük. A szemétdombokról a helybeliek visszahordták házaikba odavetett kacatjaikat: a végképp elvásott lábbeliket, a törött cserépedényeket, a szétszakadt szitákat, a teljesen szétrozsdállt fazekakat, de sok helyütt még a színes rongyokat is. Minden ócskaságnak értéke lett, ha a cigányok megjelentek a környéken. „Nehogy ideszokjanak!” – hallotta egyszer. Egyik asszony mondta a másiknak, a lomok között guberálva.

Azt azonban nem gondolta, hogy lesz idő, amikor még egy villámjárta fát is elirigyelnek tőle. Már pedig ezt is meg kellett élnie.

Még pirkadni is alig kezdett, amikor elindult otthonról, mert tudta jól, hogy hosszú lesz az útja és a napja is. Nagyon sok munka vár rá. A többiek még az igazak álmát aludták. Búcsúzásként megnézte őket. Ebből akart elszántságot meríteni, hiszen tudta: abból is többre lesz szüksége ezen a napon, mint általában szokott. Ezt a látványt akarta a tépésnyi puny és a kulacs víz mellé tarisznyázní, hogy a nehezebb pillanatokon – amiben aligha lesz hiánya – átsegítse. Hogy emlékezzen rá: értük dolgozik.

Mirkó a karját szétvetve aludt édesdeden, tenyerei befele fordultak, mintha ölelné valakit. Flaré felhúzott térdekkal az oldalán, összegömbölyödve szuszogott, széles mosollyal. Mint az édesanyja! – sajdukt nagyot Janó szíve. Tíca szendergett pontosan ilyen testtartással... Eddig nem tette még, de most Mamóékhoz is átkukucskált. Az öregasszony láthatóan nyugtalanul aludt, fel-felnyöszördült. Szegény – gondolta Janó – sok szörnyűséget, bánatot megélt, ami éjszakánként is kísértheti. Ott pihegett mellette Nyica is. Álmában is mindkét kezével Mamó karját fogta, mintha attól tartana, hogy az éjszaka leple alatt megszökik mellőle. Most már csak Komával kellett megértetnie, hogy maradjon a kunyhó mellett, vigyázza az otthoniak álmát. Maga lepődött meg leginkább, hogy a kutya megértette a szavait, és kísérletet sem tett arra, hogy vele tartson. Két aprót vakkantott, megvárta, amíg összeszedelőzködött, s amikor a talicskával elindult, végighevert a küszöb mentén.

Janó, amikor a romos házhoz ért, rögvest nekiveselkedett. Csak alig tíz perce dolgoztatta azonban a fejszét, máris férfiak kiabáltak vele. Hogy meri ez a cigány kivágni azt a fát? Mit képzél magáról, hogy csak úgy odajön? Takarodjon a fenébe, mert feljelen-tik! – próbáltak rájjeszteni. Ő azonban továbbra is jártatta a baltáját. Újabb férfiak jöttek. Amikor aztán már elég sokan voltak ahhoz, hogy külön-külön is hősnek képzelhessék magukat, erőszakételre készülődtek ellene. Félkört alkotva fenyegették, úgy közelítettek felé. Janó érzékelte a veszélyt, de látszólag mit sem törődött velük. Csak vágta a fát, minden csapással mélyebbre hasítva.

Mindössze három lépésre voltak már tőle, amikor az egyik férfi észbekapott.

– De hiszen fejsze van nála! Bármelyikünket lecsaphatja. Nézzétek, micsoda izmai vannak!

Hátrébb is húzódtak három lépést mindannyian, egészen addig a határig, amíg hősiességük tartott. Azért persze továbbra is szidták Janót, ökleiket is lengették, de lelkesülségük alábbhagyott. Az iménti férfi ismét megszólalt:

– Én lakom a legközelebb, hazaugrok egy vasviláért – mondta, de egy lépést sem tett, mert földbe gyökerezett a lába. A háta mögötti bokrok közül ugyanis egy kutya csörtetett elő. Csupa csata volt, úgy sietett, most azonban szétvetett lábakkal megállt. Az egyik füléből vér szivárgott. Irtózatot képet vágott, fogínyig húzta a pofáját, szabadon láttatta félelmetes fogsorát, vadul morgott, kétséget se hagyva afelel, hogy harapásra készül.

Amint felébredtek, utánam rohant – állt össze Janóban a kép. – Micsoda kutya?!

Az imént még oly nagyhangú férfit szörnyű félelem fogta el: se előre, se hátra. Elöl a fejszés, hátul az eb. Nem hihette, hogy ez a fenyegetettség még tovább fokozható. Pedig mégis így lett. Három asszony keveredett elő, köztük a sajátja. Most kezdődött csak az igazi haddelhadd, a csatafia lárma!

– Mit zaklatjátok azt a szerencsétlen embert, szégyentelene! – ripakodott rájuk az egyik asszony. – Örüljétek, hogy helyettetek dolgozik!

– Hányszor mondtam, Márton, hogy vágd már ki azt a fát!? – kapcsolódott be a szorongatott ember felesége. – Itt játszanak a maguk gyerekei is – fordult a többiekhez. – Amióta beleütött a mennykő, bármikor rájuk dőlhetett volna.

– Pestámat már kétszer is ideküldtem – mentegőtőzött a harmadik asszony. – El is indult a fejszéjével, de mindkétszer a kocsmából cipelték haza. Most meg itt acsarog azon, hogy kivágják helyette.

– Nézd meg Pesta, hogy elfáradt, szegény! – kiabált a férjére. – Vagy átveszed tőle a fejszét, vagy haza se gyere, mert kikaparom a szemedet.

– Elnézését kérem, asszonyom! – vette föl földről Janó a kalapját, de csak azért, hogy illendően megemelhesse, miközben ezeket mondja:

– Elnézését kérem, de mindjárt döntöm a fát, inkább a fűrészelésben kéne a segítség.

– Látod, Ferkóm?! Tanulhatnál illemtől. – figyelmeztette a maga urát az először szóló asszony, majd a többiekhez fordult:

– Maguknak meg nincs jobb dolguk? Szóljak Rózi nénének? Szóljak tán Mariskának, Sárinak, Terkának?

Az említett nők férjei ennek hallatán jobbnak látták eloldalogni. Ezt tette volna a Ferkó néven nevezett is, ám hiába akarta, nem tehetette. Az ő neje csípőjére tette az egyik kezét, a másikkal meg határozottan a fa törzsére mutatott, a lábával pedig nyomatékként egy nagyot toppantott:

– Te is odamész fűrészelni! – mondta ellentmondást nem tűrően.

Janó feléje is megemelte a kalapját.

– Köszönöm, asszonyom! Csakugyan elkél majd a segítség.

Miután a nők dolguk ilyen végeztével hazavonultak, Koma egymás mellé terelte a két kijelölt áldozatot. Hagyta, hogy leüljenek, és úgy várakozzanak.

– Ott nem lesz jó, gazduraim! – szólt rájuk. – Arrafelé fog dőlni a fa. – Jöjjenek idebb, ide mellém!

Miután ez megtörtént, még vagy két tucatszor sújtott le a fatörzsre, majd felkiáltott, ahogy ilyenkor kell:

– Vigyáááázz! Dőőő! a faaa!!

És a fa igazat adott neki: valóban úgy tett, ahogy bejelentette. Miután, nagy port felverve, végigterült a földön, Janó ide-odatoporgott mellette. Nézte jobbról, nézte balról, míg végül kijelentette:

– Először itt, meg itt kell fűrészelni.

Neki is álltak. Előbb Pesta és Ferkó ragadta meg a fűrész szarvát. Gyorsan belefáradtak, hamar kiverterte őket az izzadtság, de azért – becsületükre legyen mondva – húzták a fűrész ide-oda. Koma Janó lábához hevert és segítette neki nézni a munkálkodásukat.

– Van egy trükkje! Megmutatom – szánta meg őket Janó, majd átvette a fűrész. – Ferdén kell indítani, hogy mélyen bekapjanak a fogak, aztán hagyni kell kifutni. Aztán meg engedni kell, hogy a szembeni ember is kissé mélyebbre kapathassa, s csak azután húzni rajta egy erőset. Így! – mutatta. – De üljenek le egy kicsit, most egyedül húzom, nagyon kifáradtak!

Szótlatlanul ültek egymás mellett. Janó értette, hogy mi a bajuk. Nem elég, hogy a feleségük mások előtt szidta le őket, de azok egyike, akik szem- és fültanúi voltak, egy szemtelen cigány. És cigány létére veszi

a bátorságot kiokítani őket, miként kell ügyesebben fűrészelni. Talán még azt is kénytelenek elismerni, hogy igaza is van. Jobban ért náluk a fűrészeléshez, valóban gyorsabb és könnyebb, amint mutatta.

– Hanem, gazduraim, minden tisztelem az önöké. Ha rajtam lenne, megemelném a kalapomat önök előtt is... – szólalt meg.

A két búvalbélelt férfi kedvét igyekezett enyhíteni. Szándékosan hagyta félbe a mondatot, nem adta okát az elképzelt kalaplengetésnek, mert bizonyos volt abban, hogy csakis így lehet egy párbeszéd elindítója. Nem is tévedett.

– Aztán miért? – törte meg a csendet, Ferenc gazda, valami gúnyolódástól tartva.

– Azért, ahogy az asszonyaikkal bántak.

– Miért, hogyan bántunk velük?! – kapcsolódott emelt hangon a beszélgetésbe Pesta.

– Példáson, én csak ennyit mondok. Sütött magukból a szeretet és a figyelmesség. Óvták őket attól a szegénytől, hogy mások előtt utasítsák rendre, vagy veszekedni legyenek velük kénytelenek idegenek füle hallatára. Mert a veszekedéshez legkevesebb két ember szükséges. Ha csak egy van, aki veszekedni akar, akkor nincsen perpatvar. Maguk is inkább lenyelték a mérgüket, nehogy megszegyenítsék a feleségüket. Erre csak nagyon kevés férfi képes.

– Igen, mi ilyenek vagyunk – helyeselt Pesta megkönnyebbülten. – Nem is olyan buta ez a cigány, hogy így észrevette – állapította meg magában.

Ferenc elégedetten kihúzta magát, hogy tartásán is lássék, milyen példás viselkedésű férj ő. Hálából kötelességének érezte, hogy visszakérdezzen.

– Ezek szerint a te feleséged is perlekedős...

– Bár az lenne! – sóhajtott Janó. – Sajnos már nem él... Az én Ticám fiatalon elment... Két gyerekkel hagyott itt magamra...

– Ne haragudj, hogy szóba hoztam – állt fel sajnálkozva Ferenc, s odalépett a fűrészhez. – Most mi jövünk Pestával. Új le pihenni!

Miközben így váltogatva fűrészelték, kölcsönösen kikérdezték egymást. Már mindent tudtak Janó gyerekeiről, és ő is sokat hallott már két fűrészelő társa családjáról. Janó ügyelt arra, hogy amikor elfáradtak, gyorsan átvegye a munkát, ami láthatóan jól esett a két férfinak. Egy ilyen csere után Pesta megkérdezte:

– És hol laktok?

Janó nagyot sóhajtott és a háta mögé mutatott.

– Itt laktunk volna, de a bíró szoba sem állt velem...

– Régen is cigány lakott itt – közölte Ferenc. – Egy vén cigány... Az is egy rendes cigány volt – tette gyorsan hozzá. Nagyon magának való ember. Nem sok vizet zavart. Nem is tudom mi lett vele. Egyszer csak üresen állt a háza.

Amint végeztek a fűrészeléssel, Janó odaállt a két férfi elé és megköszönte a segítségüket.

– Mondanám, hogy innen már én is boldogulok egyedül, de az az igazság, hogy szükségem lenne még segísége. Egy kis ideig még dolgoznom kell

a fán, de ha ezt megvárnák, és mielőtt elmennének, segítenék felrakni a rönköket a bakokra, azt nagyon megköszönném. Ha aztán egy bő óra múlva visszajönnének, amikor a talicskára tenném, ami maradt a fákból, azért is nagyon hálás lennék... Ha visszajönnének, ha nem: köszönöm az eddigi segítséget, s – ha meg nem sértem magukat egy kézfogással –, meg is szorítanám a kezüket.

Kérges kezű emberek paroláztak...

A két gazda segített a bakra tevésben. Egy darabig nézték, amint Janó a hántolóvassal mindenünnen eltávolítja a kérget. Csak az után intettek búcsút neki, hogy – egy lécdarabot használva vonalzóznak – vésőjével óvatosan vonalakat jelölt ki.

– És voltaképpen mit csinálsz belőle?

– Gerendára vágom. Kereszt lesz.

A két férfi meg egészen hazáig azon töprengett, nem hallott-e valamit félre. Ekkora kereszt? Még, ha a felesége sírjára szánna, akkor is túlzás.

Amikor visszaértek, Janó csuromvizes volt. Szenvedéllyel gyalulta, csiszolta a két eltérő méretű fadarabot. Buzgón bólogatott mindehhez. Úgy hívta oda őket megmutatni, mintha fel sem merült volna benne, hogy akár otthon is maradhatnak.

– Nézzék csak, milyen szép! Milyen érdekes mintákat rajzolt bele a villám.

Megnézték, és ők is különösnek találták.

Janó ekkor vette észre, hogy mindkettő egy kosarat is hozott magával.

– Az asszony küldte, hogy üljünk le, és együnk veled valamit, mert már biztos megéheztél.

– Az enyém jóféle innivalót is küldött. Finom bort, de hoztam egy kis dugi pálinkát is, nyúlt be a melléne belső zsebébe.

– Én inkább eltenném, és hazavinném a gyerekeknek, amit nekem szántak. Hálás vagyok érte. Pálinkát soha nem iszom, most meg még bort is csak egy egész keveset, azt is csak a tisztesség kedvéért. Veszélyes szerszámokkal dolgozom, de különben is szent ügyben járok. Nem lenne illendő, ha azt hinnék, beboroztam.

– Miféle szent ügyben?

– Keresztet állítok a falu túlfelén a keresztútnál.

– Azt aztán minek?

– Hogy áhítatra figyelmeztesse, hálára készítse az arra járókat, hogy óvja az úton levőket.

Erre aztán elállt a szavuk. Talicskára segítették a két hosszú fadarabot.

– Ami hátrafelé lelóg, az kerül a vállamra, ha megemelem – magyarázta Janó. Ezután kitöltötték a bort a kulacsból a cseréppohárba. Amikor Janó került sorra, neki csak olyan keveset öntöttek, amennyit engedett. Még abból a kevésből is kilötytintette a végét.

– Tüzes bor ez! Akárkié, nagyon ért a borcsináláshoz – jelentette ki.

– Akkor miért nem ittasd meg? Hisz kiöntötted... Alig töltöttem pedig a pohárba – értetlenkedett Ferenc.

– Képzeld, mit tett volna, ha még csak nem ízlik neki – cukkolta Pesta.

– Bocsássanak meg! – kért elnézést Janó. Előbb kellett volna említenem. Az, hogy minden pohár ital végéből egy csekélyke a földön végzi – az egy régi cigány szokás. Az a korty azoké a szeretteinké, akik már a föld alatt nyugszanak. Ezzel jelezzük, hogy emlékezünk rájuk... A bor egyébként csakúgyan remek. Dicséretére szól, akárki készítette. Elég lenne két nagy pohár belőle, olyan tűz van benne, és alighanem táncra kelnék, elfelejtve minden bajom, bánatom. Pedig van belőlük nem is kevés – jutottak eszébe az otthoniak. (Az is rögtön felötlött benne, hogy mások miért is menekülnek oly szívesen a pohárhoz.)

Ferenc mindenesetre roppant büszke volt már megint magára. Nemcsak az asszonyhoz ért kiválóan, hanem a borhoz is. Azt a kicsiny hordónyi bort, amiből a körbe kínált is származott ugyanis ő „csinálta”. Abból a tíz-tizenkét töke szőlőből készült, amit a háza mögötti kis kert végén gondozott.

Valaki közeledett hozzájuk. Koma kezdett fülelni, s figyelmeztetésként abba az irányba állva, ahonnan az árulkodó neszeket hallotta, az orrával izgatottan megbökölte Janó combját, majd vakkantással jelezte, hogy valaki közeledik. Márton jött egy kis kosár elemózsiával, amit az asszony zavart el vele, hogy adja a cigánynak, aki biztos megéhezett...

A keresztállítás

Janó csak nagyon lassan haladt a talicskájával, mert mi tagadás, többször is meg kellett állnia. Igen megszenvetted a szállítást. A gerendák felső végei a vártnál sokkal jobban nehezedtek a vállára, így minden megpihenésnél úgy kellett átrendezni azokat meg az általvető szerszámartóját, hogy a következő megállításig a másik vállát terhelje. Már alaposan benn járt a faluban, amikor két férfi is nyomába szegődött. Távolabbról követték. Találgatták, hogy kihez viheti a szállítmányát, meg, hogy az illetőnek mi végre kellett ez a két fa.

– Még, ha három lenne, talán érteném – állította az egyikük.

Megkérdezni nem merték, nem akarták. Hol az egyik, hol a másik mondott egy nevet, akihez viheti. Amikor azonban elhaladtak a nevezettek portája mellett, újra csak törték a fejüket, és ki is mondták az újabb ötleteiket.

A falu kutyái azonban mind tudták, hogy mi járatban vannak. A Janó mellett peckesen baktató Koma közhírré ugatta, s járásával is mutatta: fontos ügyben járnak. Aki kutya csak hallotta menten továbbadta a hírt. Ennek ellenére (vagy éppen ezért?), amerre csak jártak hangosan acsarogtak rájuk a kerítések belső oldalán.

Az egyik kerítés mentén például egy kistermetű kutya harciaskodott, de olyan szentelenül, hogy Koma is odaszaladt tekintélyt teremteni. Kísérték egymást, köztük a kerítéssel, ami egyszerre csak elfogyott: egy nyitva felejtett kapuajtóban folytatódott. A kicsi eb félelmetesen ugatott továbbra is, ha-

talma és felsőbbsege teljes tudatában. Még akkor is, amikor odaért, ahol már csak a maga erejére, eszére és képességeire számíthatott. Amikor felismerte a helyzetet, hogy odalett a kerítés nyújtotta biztonsága, ijedtében nagyot ugrott és fülét-farkát behúzáva, vinnogva szaladt a ház felé. Koma azonban nem kergette, hanem visszatért Janó mellé, aki megállt és elégedett mosollyal nézte a jelenetet.

– Így van ez velünk, cigányokkal is, Komám – ölelte magához, és simogatta meg. – Hányszor megéljük, hogy emberségben és tudásban is szűkebben levők néznek le bennünket, hiszik magukat különbnek, mert a hatalom kerítésén belül vannak...

Koma mintha értené, amit mond, vakkantott egy-kettőt. Ekként beszélgetve indultak tovább. Az ebek persze szüntelen ugattak az ismeretlenekre, a folyamatos hangzavar pedig mindenütt előcsalta a házbelleket.

– Péterkém, ki ez a cigány és hova megy? – kérdezték az egyik követőjét, mire az egy tanácstalan *Nem tudommal* válaszolt.

– Hová viszitek azt a fát, Béla? – faggatták a másikat.

Hogy szégyenbe ne maradjanak, a következő megpihenésnél, vállcserénél nagy elhatározásra jutottak. Az egyikük óvatosan, menekülésre készen megközelítette, és megkérdezte Janót.

– Kinek viszed ezt a fát?

– A jó Istennek – hangzott a kimért felelet.

– Na, ugye, hogy igazam volt? – csattant fel a hátsó férfiú, akit imént Bélának szólítottak. – A plébános úrhoz viszi, a templomhoz. Te fizeted a nagyfröccsöt.

– Nem a templomhoz viszem – tiltakozott Janó, Péter nagy öröme.

– Pedig az az Isten háza... Akkor meg hová?

– A felvégi keresztúthoz, a falu szélére...

– És, ha szabad kérdenem: mi célból?

– Úgy döntöttem, keresztet állítok. Útszéli szentkeresztet.

Nagyot nézett ekkor a két ember. Hát ilyet meg ki hallott? Hogy egy cigány, saját maga akaratából, ingyen tegye pocsékká a vállát? Mert pocsékká teszi, annyi szent... Különben is minek oda kereszt? Eddig is jól megvolt az a hely bármi fajta kereszt nélkül.

– Már csak megnézzük, hogyan lesz ez – döntöttek el egymás között, s mentek tovább a talicskás cigányt követve.

Most meg azon kezdtek vetekedni, mekkora lehet a súlya a rakománynak. Meg is kérdezték a következő pihenőnél, de Janó azt felelte nekik, nem tudja, talán emeljék meg ők a talicska szarvát. Döntsék el maguk. Meg is tették mindketten. Hej, mindjárt másképp néztek Janóra!

– Öregem! Bivalyerős ez a cigány, pedig milyen vékonydongájú. Ki hitte volna?

– És már mióta hurcibálja...

Janó ingujjra vetkezett, vállára vetette kabátkáját, s arra terhelte a gerendavéget. Bosszankodott, hogy előbb nem jutott az eszébe. Így indult tovább.

A kutyák továbbra is előugatták gazdáikat, akik semmivel sem voltak kevésbé kíváncsiak, mint akikkel korábban találkoztak.

– Ki ez a cigány, akit kísérték?

– Azt nem tudom, csak azt mondhatom: sziklamozdító ereje nagyon.

– Hová viszitek a cigányt, Bélám? – kérdezte egy pödrött bajsú gazda.

– Nem visszük mi sehová, csak úgy szemmel tartjuk.

– Nagyon helyes! Úgy is kell! Nehogy valami bitang dolgot tegyen – nyugtázta az illető a választ.

– Kinek hordjátok azt a fát? – kérdezte egy szikár asszonyság.

– Fakereszt lesz. „Úgy döntött” a cigány, hogy kell egy ilyet csinálnia... A felvégi határútnál akarja – felelte Péter.

– Ő döntött úgy?! Mi a fene!?!... Hogy lesz haszna belőle? Szerintem becsap benneteket. Ügyeljete rá! Minek csinálná különben, ha hasznát nem leli? – kérdezett vissza.

– Csak úgy... a fejébe vette. Kell neki oda.

– Mit képzelsz ez? Cigánykeresztet?! Képes lenne megcsúfolni minket?! Ez mindenképpen valami csapás lesz. Átverés! – háborodott fel az iménti asszonyság, s magára terítette a nagykendőt.

– Fertály óra múlva már az egész felvég tudni fog mindent. Bözsi néne a falu bórharangja. A legpletykásabb néember, akit csak hátán hord a földgolyóbis. Pletykafészek ugyan, de legalább rosszindulatú is – fordította Péter tréfára a szót, majd hevenyészve elbeszélte Janónak az asszonyság viselt dolgait. Ettől kezdve aztán mindenkiről mondott rövid ismertetőt, aki csak elébük került.

– Fogadni mernék egy újabb nagyfröccsbe, hogy mire odaérünk, már a bírót meg a papot is odarádóztatja – vetette fel Béla visszatérve Bözsi nénére.

– Ami biztos, az nem állja a fogadást. Tisztes ember biztosan nem fogad. Ez pedig pont oly biztos, mint, hogy a fa azon a talicskán átkozottul nehéz – felelte Péter.

Bélának is fúrta az oldalát, így ő is elkezdte firtatni, hogy miért is kell az úthoz a kereszt.

– Hogy emlékeztessen a keresztre feszített szenvedéseire... meg mindazokra, akik ínségét szenvedik a jó szándéknak, a jó szónak és a kenyérnek.

Péter és Béla megértették a célzást, s most azon kezdtek vetekedni, hogy a következő megpihenéskor valami enni-innivalót szerezzenek a szegény cigánynak. Kenyeret, kalácsot, s még egy meszely tejeskét is szereztek, amit Janó illendően megköszönt a menyecskeknek, akik hozták. A tejet megitta, a kenyérből evett néhány falatot. A kalácsot meg sem kóstolta, tarisznyájába tette, a maradék kenyérrel együtt.

– Hazaviszem a gyerekeimnek. Én már jóllaktam – adta magyarázatát.

– Na, ez szép! – gondolták mindketten, s megint nagyot alakult a cigányképük. – Nem igaz, hogy nem lett volna képes egy ültő helyében befalni – beszélték meg később egymás között.

– Aztán hány rajkód van? – elegyedtek újra szóba vele, s amire a keresztúthoz értek, minden lényegest megtudtak egymásról. Még bakra tenni a két fát, abban is segédkeztek.

Mire odaértek, már nyolcan is ott tébláboltak a keresztútnál. Bözsi néne által feltüzelve hangoskodtak egymást tüzelve. Egyre azt szajkózták, amit az öregasszonytól már hallottak. Szégyen, megcsúfolás, cigánykereszt, lealázás, alávalóság, gyalázat... és más effélék bugyogtak fel a szájaikból.

Amikor Janó szétnyitotta a szerszámtartóját Béla és Péter elismerőleg nézte a rendet és a rendben tartott eszközöket. Amelyik szerszámot nem ismerték, arról megkérdezték, melyik, mi célt szolgál. A hajlított pengéjű, kapocskákat még ki is próbáltatta velük Janó, de előbb a nyakukba akasztotta a fa mellvédőt is. Ezekkel tisztultatjuk a fát, nagyon élesek. Magunk felé kell húzni, szépen, egyenletesen... Ugye, hogy nem is olyan könnyű? Nagy erő és roppant figyelem kell hozzá. A drótból és szögekből hajlított különböző fúrókat is megjáratták a fában. Janó mutatta, hogy hová kellene a csapolásnak szánt lukak.

– Ez tehát a híres cigányfúró. Egyszerűbbet elképzelni sem lehet, mégis milyen könnyen jár a fában.

A kétnyelű kést is kézbe adta. Észre sem vették, s már ők is munkálkodtak. Janó gyalulni kezdett. Péter a finomcsiszolót húzogatta a fán, ott ahol Janó mutatta. Béla megmaradt a lyukfúrásnál.

– Még szolgálnak is a cigánynak – szögezte rájuk mutatóját az egyik morgoló nőszemély.

Ők hárman meg nem is hallották, belefeledkeztek a munkába. Alig dolgoztak azonban valamennyit, már rohant is feljük Bözsi néne. Felhúzott szoknyával kapkodta a lábait, nehogy hasra essen. Mögötte az írnok igyekezett irányukba, de alig bírt lépést tartani az öregasszonnyal. Ezt látván, Péter Béla tenyerébe csapott. Csakugyan elrohant a bíróhoz – állapították meg széles mosollyal.

Az írnok – akit a bíró intézkedni maga helyett szajlított – felismerte Janót. Rögtön átrendezte arcvonásait, és kikérdezte. Janó közben folyamatosan dolgozott. Sietősen megérkezett a plébános úr is. Amikor az írnok végzett, kihirdette a hivatalos álláspontot.

– Megállapítom, hogy itt valóban egy útszéli kereszt állításának munkálatai folynak. Önkéntes felajánlásból, hátsó szándék nélkül. Az építési szabálykönyv vonatkozó rendelkezése alapján háromméteres magasságig az ilyenre utólagos engedélyeztetési lehetőség is van. A beásást ez esetben különösen körültekintően kell megejteni, hogy a szél, vagy ártó ember szándék, ki ne dönthesse. De hisz ti is tudjátok ezt – fordult a legfőbb hangadóhoz – mindőtöknél állítottak már májusfákat! Ezt is pont úgy kell beföldelni. Három méter összmagasság fölött viszont előzetes engedély szükséges. Le kell mérni tehát a magasságot, ehhez azonban mérőpálca vagy mérceszalag szükséges. Valaki szaladjon haza és hozzon egyet! Ez a két személy a cigány kíséretében, itt előttem két fröccsben fogadott, hogy hosszabb-e vagy rövidebb a nagyobb fahasáb. Majd

ők lemérik. Komoly a tét – mondta nevetve –, nincs kétségem, hogy egymás körmére néznek a mérés során. Ahogyan abban sincs – mutatott Janóra –, hogy ez a tisztességes, jóra való cigányember, vagy lefűrészelni háromméteresre az oszlopot, vagy még mélyebbre ássa, ha nagyobbak bizonyulna, mint a megengedett... Jut eszembe! Kerítsék elő Kiss Gedeont és Csapó Balázst is! Jöjjenek az ásóikkal, különben hajdúkkal vezettem elő őket. Ha képesek voltak a minap holmi cigánykincsek vagy elásott tetemek kihantolása ürügyén zaklatni a bíró urat, most is álljanak elő, és ássák olyan mélyre a lyukat, amint azt a cigány kívánja. Látom úgy is, hogy megszegették a tiltást – mutatott körül – és engedély és felhatalmazás nélkül is felásták az egész környéket. Én nem várom meg a műveletek végét. Bözsi néne majd úgy is beszalad, ha szabálytalanságot észlel.

Bözsi néne, mivel, hogy többen elnevettek magukat az utolsó szavak hallatán, sértődötten nézett most a papra. A plébánostól remélt igazolást. Megint csalódnia kellett azonban, noha először azt hitte, őt igazolja minden mondatával.

– Nos, híveim! Igaza van Bözsi testvérünknek. Ez a cigányember csakugyan megszégyenít bennünket a keresztjével. Nemcsak benneteket, hanem – be kell látnom – engem is. Szegény, nyomorult, lenézett ember léte olyan egyéni lelki buzgóságot tanúsít, ami a falu lakóitól is elvárható lett volna. Messzebb falvakban már igen rég óta állnak útszéli feszületek. Mégpedig úgy, hogy nem is az egyház, hanem a hívek fizették állításuk költségeit. Az egyház csak felszenteli és megáldja az egyéni buzgóság ilyen bizonyítékait. A lányok virágot hordanak eléjük, hallottak napján pedig gyertyák égnek a lábánál. Az arra járók kalapot emelnek, fohászkodnak előtte, oltalmat kérnek, vagy hálaimát mondanak... Megígérem, ha teljesen kész lesz, egy szép ünnepség keretében, egy itt megtartott misével és prédikációval magam fogom körötökben felszentelni. Másutt az Áldozócsütörtök előtt a templomból az út menti keresztetekhez vonulnak a hívek. Jövöre már mi is így tehetünk... Megismétlem: már rég kellett volna erre gondolnunk... Ti tehát segítsétek ezt a munkát mindennel, ami szükséges! Béla és Péter testvérünket meg is dicsérem, hogy felszólítás nélkül is tudták, mi a kötelességük.

Ezután Janóhoz ment, előbb a jegyzővel rázott kezét, majd tüntetőleg a cigánnyal is. Megróta ugyan, hogy nem látta még a templomban, de mielőtt feleletet kapott volna, az írnok közölte védelmében, hogy nem idevalósi, tőlünk távol él. Janó csak egyetlen szót tett hozzá: „sajnos”. Erre a plébános mindenki legnagyobb meghökkenésére, azon koszosan, szétizzadtan magához vonta, és átölelte. Az sem zavarta, hogy reverendáján némi folt esik. Nézte egy darabig, ahogy buzgólkodik a szekercével, majd mielőtt elindult a plébánia felé, jelentőségteljesen a báméskodókra nézett, és csak ennyit mondott.

– József is ács volt! Egy ideig Jézus urunk is. Ugyanezekkel a mozdulatokkal dolgoztak...

Janónak egyszerre számos segítőtje akadt, csak Bözsi néne oldalgott el szégyenkezve.

Ki olajat hozott átkenni a fát, megvédeni, amennyire lehet az esőktől, ki meg kátrányt, hogy a földbevesző talpát ne bántsa a talajvíz. Jöttek mércével a vágáshoz, kötelekkel a felállításhoz. A két mérges ásóember is megérkezett, de amikor látta, hogy hányan szorgoskodnak, maguk is megenyhültek, még ötleteket is adtak, mit, hogyan csináljanak. Késő délutánra helyén állt a kereszt.

– Most már csak Jézus hiányzik róla. Folytassuk holnapután. Akkor azonban jóval nagyobb segítség kell. Szólhatok-e érte? – kérdezte Janó, amire számos bátorítást kapott feleletül.

A visszaúton is sűrűn meg kellett állnia. Kérték, hogy várjon egy kicsit, és a népes kíséret egy-egy tagja beszaladt a házába. Kis zsák liszttel, krumplival, zacskó sóval, némi tojással tértek vissza, de volt, aki egy egész oldalszalonnát, egy tányérnyi pörcöt adott neki. Koma is kapott tőlük szalonnabőr, apró kolbászarabkákat. Mire Pétertől és Bélától is elbúcsúzott, szinte tele volt Janó talicskája. Béla asszonya már ott dohogott a kapuban.

– Már megint átíttad az egész napot? Hogy az Isten nyila csapna minden kocsmába!

– Dehogy is ittam, Anyukám! Dehogy is ittam! – védekezett. – Keresztet állítottunk. Még a pap is megdicsért. – védekezett szegény Béla, ám a felesége egy szavát se hitte.

Jót mosolygott ezen magában Janó..., de megsza-
porázta, mert tudta, hogy az ő hazatértét is mennyire várják. És azt is, hogy mekkora örömet kelt majd...

Lacika megkerül

– Már látom őket! – kiáltott fel Mirkó, pedig igazán csak meresztenie kellett a szemét fenn a fán, mivel az ég lassan-lassan ráhomályosult a tájra. – Nagyon vidáman beszélget lefelé. Nehezen tolja a talicskát... Most egy pillanatra láttam Komát is, felugrott és képen nyalintotta... Apa a vállához kapott, biztos megérintette magát.

– Akkor vígan leszünk, valami élelmiszert szerzett. Talán nem is keveset, mert akkor nem örülne.

– Honnan tudod, Mamó? – kérdezte Flaré.

– Ha üres lenne a talicska, vagy csak kevéske a holmi, inkább maga mögött húzná. Úgy könnyebben menne, ha fáradt. Már pedig ő mindig fáradt, tudhatod. Rengeteget dolgozik értünk az az ember. Ma meg még aludtunk, olyan korán ment el. Az, hogy Koma ugrál, ugyancsak azt jelzi, hogy élelemmel megrakodtan jönnek, az ő gyomrába is juthatott már valami belőle, ha ilyen hosszú út után is képes ugrándo-
zni.

– De Mamó, lehet kevés is az elemőzsia. Apa a szerszámaid is benne tolja, nincs vállán a szerszám-tartója.

– Okosan gondolkodsz, de gondold csak tovább! Tudod, mennyire félti a szerszámaid. Azokat nem

zötykölödtetné, ha nem lenne rá alapos oka. Mindkét vállá fájhat, különben csak áttette volna a másikra. Megkocmálta a nap, vagy nagyon kidörzsölte. Nagyobb baja nem lehet, mert akkor nem vidámkodna annyira. Nyica, kincsem! Te viszont most semmiképp se ugorj a nyakába!

Rövidesen megbizonyosodhattak arról, hogy Mamónak mindenben igaza volt... Aznap este nagy kanállal ettek. Nyica egyedül készítette a vacsorát, pontosabban Flaré és Mirkó segítségével, mert Mamó nem érezte különösebben jól magát. Mondta is.

– Nem érzem különösebben jól magam. Elintéznéd egyedül a főzést? – kérte Nyicát.

– Hagy főzzön egyszer úgy is, hogy mindene van, ami csak kell hozzá – kacintott cinkosan Janóra, amikor a többiek már hallótávolságon kívül voltak.

Janó miután megmosdott, először neki mesélt el mindent nagy általánosságban. Mutatta a vállait is. Buta voltam, csakis én tehetek róla, későn kaptam észhez – mondta. Mamó megnézte:

– Elég csúnyák, de majd vacsora után lekenlek mindkettőtöket. Láttam, Komának is felszakadt a sebe, de nem is csodálom. Amint felébredtem, kettőt se vakkantott, s máris mintha nyulat látna, úgy rohant árkon-bokron át utánad. Szerencsére – amint mondd – épp időben odaért a hősöm.

Amikor kész lett a vacsora, egymás mellé ültek. Nyica mindenkinek kiporciózta az ételt, kenyeret. Jóféle pörköltöt készített, krumplival és öntött salátával. Még Komának is adott egy kevés krumplival jól elkevert bő szaftos pörköltet. Magának alig szedett, és állva maradt. Elégedetten szemlélte, hogy milyen élvezettel fogyasztják a főztjét. Janónak tűnt föl legelőbb, hogy álldigál. Odaintette maga mellé, helyet kínálva. Amikor leült, még egyszer elmesélte – csak most már sokkal részletesebben, mint Mamónak az imént – mindazt, ami aznap történt vele. Nyica, amikor úgy hitte, senki sem látta, áttett egy-egy kanállal a magából Janó tányérjába. Koma helytállását hallva pedig nagy hirtelen a mellette szuszogó kutya elé tette a maradékot. Még pusztit is nyomott a derék al-
lat kobakjára.

Janó ugyanezt tette, csak hogy ő nem Koma, hanem, Nyica feje búbját illette hasonlóképpen. Gondolataik azonban innentől igencsak eltértek. Míg a lány azt állapította meg az orrán keresztül, hogy másnap megint kutyafürdetés lesz, a családfő arra csodálkozott rá, hogy milyen finom virágillatot áraszt Nyica haja.

– Nagyon finomat főztél – dicsérte meg. – Nem is emlékszem, mikor ettem ilyen jót utoljára – mondta. A nagy sóhaj azonban, ami a kijelentést követve szakadt fel belőle, elárulta: nagyon is emlékszik, hogy mikor.

Még Tícánál időztek a gondolatai, amikor Nyica megsimította kézfejét és zavart mosollyal felállt melőle. Érezte, hogy most már nincsen ott helye. Janó messze jár...

Az evés végeztével Flaré mosogatott el mindent. Látta, hogy Nyica jó hangulata alább hagyott. Sze-

rencsére Mamó Mirkóval együtt őt is magához szólította, és mesélni kezdett.

Ezt a történetet már többször hallották és nagyon szerették. Mirkó közbe is szólt, ha Mamó valamit kifelejtett belőle. Arról mesélt, hogy az erdőkerülő egyszer képen törölte az egyik teknőkészítő cigányt, aki bosszúból csodakanalat faragott. A felesége nagy hízlegések révén rávette a pofonosztó asszonyát, hogy megvegye tőle, és hazavigye a varázserejű levesmérőt. Az a kanál aztán fellázította az összes fából készült használati eszközt az erdőkerülő házában.

Nagyot nevetésekkel kísérték a történetet. Pedig sokadjára hallották, miként eresztette át a fameszely az ölébe a bort, hogyan roskadt össze az erdőkerülő alatt a szék meg az ágy, mint vált ketté kése alatt nemcsak a hús, hanem a fatányér is. Ahogy a kapuja megmakacsolta magát. Nem akart kinyílni, bárhogy törte-zúzta. Az ablakkeretei viszont éjnek évadján útnak indultak, reggelre szinte megfagyott az erdőkerülő.

– Meg is érdemelte! – mondta ki a tanulságot, sokadszor is Mirkó.

– Mesélj még egyet! – kérlelte Flaré, pedig már le-lecsukódott a szeme.

– Azt hiszem jobb lesz, ha már aludni tértek, kin-csem – felelte Mamó. – Ha jó kedvvel fekszetek, angyalkákkal álmodtok majd.

Nem kellett sokat noszogatni őket. Mamó sokszor ígérte, hogy angyalokkal álmodnak majd, de eddig még egyszer se sikerült. (Talán soha nem voltak kellőképpen jókedvűek.) Talán majd most...

Amikor bementek a kunyhóba, Mamó a maradékot szólította magához:

– Gyertek, hőseim, bekenem a sebeiteket! – mondta.

Egyszerre indultak, ám Koma gyorsabbnak bizonyult, Janó elé furakodott. Már fordította is felszakadt fülét az öregasszony felé, aki minden eddiginél óvatosabban simogatta rá a kenőcsöt.

– Tudom, hogy nagyon fáj. Tudom. Tennék rá egy tépést is, de úgyis lekotornád a füledről... De azért megpróbálnám! Ugye megengeded?

Amikor végzett, jót mulattak szegény Komán, olyan esetlen volt az átkötözött fejével, fél fülével.

– Nagyon elfáradtak az ujjaim, meg össze is kutyáztam – szabadkozott Mamó, amikor Janó került sorra. – Gyere, gyöngyöm, kend be te!

Nyica olyan óvatosan simítgatta be a kenőcsöt, az ujjai alig értek Janó vállaihoz. Olyan volt, mintha csak tollpíhék táncolnának rajtuk. A lány időnként rájuk fújt. Fújdogált, hogy úgy húsítse a bőrfelületet. Aztán megint a tégelybe nyúlt, s újra a kenés következett. Valami addig sosem hallott nagyon szomorú dalt dúdolt egészen halkán. Janó rövidesen álomba szenderült.

Arra ébredt meg, hogy Koma böködi izgatottan orrával a combját. Néhány percébe telt, míg teljesen magához tért. Sötét éjszaka volt. Nyica félrebillent fejjel ott szundikált mögötte a lócán, Mamó sehol. Rémllett is már, hogy azt mondta, nem érzi különösebben jól magát, bemegy lefeküdni, és magukra

hagyta őket. Felnyalabolta az álmában is mosolygó Nyicát, bevitte a kunyhóba, odatette óvatosan Mamó mellé. Betakargatta mindkettejüket, majd visszatért a kutyához.

– Bajt szimatolsz, Komám? Hallasz is valamit, úgy hegyezed a szabad füled... – állapította meg. Felmászok az lesfára, körülnézek.

Előbb az ágon pihent meg, ahonnan a gyerekei szoktak szemlélődni, aztán mivel semmit sem látott, feljebb húzódott és felállt. Nemsokára meg is pillantott valami különöset.

– Nagyon sok madár szállt fel az erdő legtávolabbi pontján. Sokan járnak arra, különben nem szállnának fel ennyien – suttozta le Komának, mintha az értené. – Egyetlen állat vagy ember nem ver fel ilyen nagy rajokat – sutyorogta tovább.

Világosabb és sötétlőbb fekete sávok kavarogtak messze.

– Olyan, mint valami fényjáték. Fáklyák lehetnek náluk. Keresnek vagy üldöznek valamit, valakit. Egy másik embert – mert állatot, ha nagyon szeretik is, szörnyen gyűlölik is, nem követik ilyen sokan a késő éjszakában. Mintha valami kiabálás-félét is hozna a szél... Ezt hallhattad te is. Hallod, Komám? ...Nem tudom kivenni, mit kiabálnak, csak annyit, hogy egy rövid és egy elnyújtott szótag. Ha kergetnek valakit, ott egymást hergelik, olyankor sokféle a szó. Itt többen is ugyanazt kiabálják elnyújtva, tehát keresés folyik. – Te is így gondold? – kérdezte a lenti félfülűt, aki talán helyeslőleg vakkantott egy halkat.

Kutyaugatást viszont nem hallani – ütött szöveget e tény Janó fejében. Pedig a szimatuk sokat segítene. Ezek szerint másutt is folyik keresés. A kutyákat odavitték, ahol jobban elhíhető, hogy arra ment, akit kutatnak.

– Hát persze, hogy meggyünk mi is keresni, ha nem találják meg – mondta kisvártatva, mintha csak Koma buzdította volna. – Valami gyerekecske lehet, ha ily sokan keresik. Még hozzá egy egész tiszteletre méltó, de nem túl gazdag ember gyermeke. Sokan segítenek neki keresni, de nincs közöttük egy se, aki vadászással mulatja az időt. Erdőbe különben nem jönnek nyomkövető vadászok nélkül. Akkor ugatást is hallanánk... Várjuk meg, hogy mire mennek! Nem járnánk jól, ha a karjaikba futnánk.

Beosont a kunyhóba, hogy értesítse Mamót, ne hogy megijedjen, ha felébred, és nem találja őket. Akárhogy ügyeskedett, Nyica is felriadt. Nem sokkal később már megint kint ültek mind a hárman. (Értve alatta a két nőt és Komát, merthogy Janó egy közeli bükkfa magasára mászott, mivel onnan távolabbra, és kisebb takarással látott.)

– Ne élesszétek fel a tüzet! – kérte mielőtt elment. – Messzire látszana.

Amikor visszajött, elárulta, hogy mit látott.

– Abbahagyták. Nem jártak eredménnyel. Elfogytak a fények és a kiáltások is. Egy ideig még kitartott két vagy három fáklya. Azok lehettek a szülei, vagy közelebbi hozzátartozói. Amikor lejöttem, már ők is reményüket veszthették, mert a halvány csillogások

is megszűntek. Lestem, látok-e közelebb felverdesett madarakat, de csak néhány szállt fel időnként. Különböző helyeken ugyan, de egy folyamatos irányt jelöltek meg egy ideig. Utána összevisszaság jött a nagy tisztás környékéig. Úgy tűnik ott már megkeveredve lépkedett, saját csapására tévedt vissza, aki arra járt. Aztán semmi... Vagy elaludt, vagy valami baj érte. Most élesszétek fel nagyon a tüzet! Lássék messziről, hátha idecsalja! Ne féljetek tőle, alighanem gyerek, és már nagyon kimerült! Melegítsetek valami leveskét is, ki tudja mióta nem evett! ...Indulunk, Komám!

Hosszan csörtettek az erdőben a nagy tisztás felé. Ilyenkor jót tesz az, ha minden vadon élő állat hallja a zajt, így időben kitérhet előlük. Janó gondolkodott, hogy mit kiabáljon, végül a „Hol vagy?” tűnt számára a legalkalmasabbnak. Kiabálta is időnként minden irányban. Koma is segíteni igyekezett. Ő is valami hasonló dallamú vonyításba kezdett.

Hagyd abba, nem segít! – fordult hátra, s bizony nagyon megijedt. Koma loholt felé, s csak egy füle látszott, a másik helyén egy hosszú fehér szalag lobogott. Az ágak megbontották a Mamó-féle kötést. Koma keresztbe állt előtte, és addig böködté, amíg jobbra fordult. Ő még nem hallott semmit, a kutya annál inkább. Hosszú fehér csík lobogott a nyomába. Alig bírta követni. Végül már ő is hallotta a gyenge kis nyöszörgést. Mirkónál valamivel idősebbnek tűző kisfiút találtak. Egy mélyedésbe esett, s alighanem eltörött a lába. Ráállni mindenestre képtelen volt. Nagyot sikított, amikor a kutya rálelt. Janó ölbe kapta, és igyekezett megnyugtatni. Hazáig nem is volt baj, de amikor a tűz fényénél meglátta ki hordozta karjában, és észrevette Mamót is, újabb sikollyal adta tudtul, hogy félelme a tetőpontjára hágott.

Cigányok! – suttogta maga elé, kitépte magát Janó karjaiból, s odaugrált Nyicához, tőle remélve oltalmat. A lány az utolsó ugrásoknál elébe ment és átölelte. Felkapta és a tűzhöz vitte, Janókkal átellenben ült le vele. Miközben ringatta a kisfiút, valami megnyugtató dallamot dúdolt a fülébe.

Milyen szép! – állapította meg Janó... és nemcsak a dallamra értette. Érdekes, hogy semmivel sem farkóbb a bőre, mint a miénk, őrá is lerí, hogy cigány, tőle mégse fél a fiú.

– Kisfiam! – mondta a gyerekeknek. Tudom, hogy mindenféle butasággal tömték tele fejedet a cigányokról, de mi nem akarunk bántani, nem kell félned tőlünk. A lábad eltört, és ágak közé kell kötni, nehogy nagyobb baj legyen belőle. Azt a nénit Mamónak hívják, csudaszép meséket tud. Ő fogja a tört csontodat helyreigazítani, s az ágak közé kötözni. Nem akarlak becsapni, az valószínűleg nagyon fog fájni. Rögtön utána azonban kapsz egy kis leveskét. Nyica főzte, akinek az ölében ülsz. Megígérem, hogy holnap reggel hazaviszlek, ha megmondod, hogy hol laksz, és mi a neved. Ha elmesélnéd, hogyan és miért kerültél az otthonodtól ilyen messze, azt nagyon megköszönném, de ha nem akarsz, nem kell elbeszélned.

Az, hogy ilyen felnőtt módra szólt vele Janó, még inkább megnyugtatta a fiút. Mamó ugyan nagyon megríkatta, pedig már tudta, hogy erre kell számítnia. Nyica viszont a legnehezebb pillanatokban is ölelte, babusgatta. A leves nagyon ízlett neki, még egyszer kért belőle, amin mindhárom felnőtt fellelkesült. Mamó odaintette magához Komát.

– Én hősöm, én hősöm, én hősöm! – duruzsolt a fülébe. – Nélküled ez a másik – bökött Janó felé – hajnalig is hiába keresgélte volna.

A kisfiúnak nagyon tetszett, ahogy Koma, újrakötött füllel mókás képeket vágott, csak hogy felvidítsa.

Amikor teljesen felengedett, elmondta, hogy Lacikának hívják. (La-cii! La-cii! – ezt kiabálták hát, ébredt rá Janó.) Azt is elárulta, hogy eddig Bötönyén lakott, de ezt abbahagyta, mert világgá ment. Hogy miért indult világgá? Mert édesapja, a falubíró és az eljáróság írnoka, mostohát hoz a házhoz. Megmondta otthon, hogy neki gonosz mostoha már pedig nem kell...

Szegény írnok – gondolta először Janó, eszébe jutván, hogy milyen rendesen viselkedett vele. Együttérzés töltötte el, sajnálkozott azon, hogy most mit kell átélnie. Javította ki rögtön önmagát –, hiszen a szerencsétlen ember nem is sejti, hogy a fia már biztonságban van. Aztán rögtön a mostoháról szótt gyermeki félelem jutott eszébe. Ránézett Nyicára, eszébe jutottak a lány mostohái és elfelhősödött a tekintete.